

Prof. Dr. Mustafa DURAL Prof. Dr. Tufan ÖĞÜZ

Cilt II
KİŞİLER HUKUKU
Gerçek ve Tüzel Kişiler

22. Baskı

FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL
2021

EKİM 2021

ISBN: 978-975-368-665-5

BASKI

Baskı: Yılmaz Basım Yayıncılık ve Kağıt Ürünleri
Matbaacı Sertifika Numarası: 27185

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tostyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(212) 850 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com
bilgi@filizkitabevi.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanuni iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

YİRMİİKİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Önceki basıda olduğu gibi bu basıda da kitabın bütünü tarafımdan gözden geçirilmiş, mevzuat, doktrin ve yargı kararlarında meydana gelen gelişmeler işlenmiştir.

Kitabın yayınlanmasındaki katkıları için çalışma arkadaşlarım Araş. Gör. Fatih Duran, Araş. Gör. Musa Kama ve Araş. Gör. Fatih İsaogulları ile Filiz Kitabevi mensupları Oğuzhan Oruç ve Zeynep Oruç Tatlı'ya teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tufan ÖĞÜZ

Beyazıt, 2021

ONYEDİNCİ BASIYA ÖNSÖZ

Kişiler Hukuku kitabının 17. Basısı Hocam Prof. Dr. Mustafa Dural'ın vefatının ardından yayınlanan ilk basıdır. Türk Özel Hukuku serisinin diğer kitapları (Temel Kavramlar, Aile Hukuku, Miras Hukuku) gibi Kişiler Hukuku kitabı da hocam Prof. Dural'ın teşviki ile, kendisinin "Gerçek Kişiler" kitabına tarafımdan yazılan "Tüzel Kişiler" bölümünün eklenmesi ile oluşmuştur. Bu basıda, kitabın gerçek kişiler bölümü de tarafımdan gözden geçirilmiş, mevzuat, doktrin ve yargı kararlarında meydana gelen gelişmeler işlenmiştir. Ancak, kural olarak metnin içeriğine müdahale edilmemiştir. Dolayısıyla, kişiler hukuku kitabının "gerçek kişiler" bölümü Dural kitabı olarak kalacaktır.

Kitabın yayınlanmasındaki katkıları için Araş. Gör. Fatih Duran'a ve Filiz Kitabevi mensupları Oğuzhan Oruç ve Zeynep Oruç Tatlı'ya teşekkür ederim.

Prof. Dr. Tufan ÖĞÜZ

Beyazıt, 2016

ONALTINCI BASIYA ÖNSÖZ

Önceki basılarda olduğu gibi, bu basıda da mevzuat ve yargı kararlarındaki gelişmeler dikkate alınmıştır. Kitabın yayıma hazırlanmasındaki katkısı için Araş. Gör. Esmâ Elif Şafak'a teşekkür ederiz. Filiz Kitabevi çalışanlarına ve özellikle Zeynep Oruç Tatlı'ya her zaman olduğu gibi kitabın bu basısındaki desteği için de ayrıca teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Mustafa DURAL

İstanbul 2015

İÇİNDEKİLER

Yirmiikinci basıya önsöz	V
Onyedinci basıya önsöz	VI
Onaltıncı basıya önsöz	VII
Kısaltmalar cetveli	XXV
Bibliyografya	XXVII

BİRİNCİ KISIM GERÇEK KİŞİLER

1. GİRİŞ VE GENEL BİLGİLER.....	5
1.1. Kişiler Hukukunun konusu	5
1.2. Kişi ve kişilik kavramı	5
1.2.1. Kişi kavramı ve türleri	5
1.2.1.1. Kişi kavramı	5
1.2.1.2. Kişilerin türleri	7
1.2.1.2.1. Gerçek kişiler	7
1.2.1.2.2. Tüzel kişiler	8
1.2.1. Kişilik kavramı	8
1.3. Kişiler Hukukunun Medenî Kanundaki yeri ve sistematigi	9
1.4. Kişiler Hukukunun temel ilkeleri	11
1.4.1. Eşitlik ilkesi	11
1.4.2. Özgürlük ilkesi	13
1.4.3. Kişiliğe saygı ve kişiliğin korunması	13

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİĞİN BAŞLANGICI VE SONA ERMESİ

2. KİŞİLİĞİN BAŞLANGICI.....	17
2.1. Tam doğum	17
2.2. Sağ doğum	17
2.3. Kişiliğin kazanılması için, doğan çocuğun insan biçiminde olması gerekir mi?	19
2.4. Doğumun ispatı	20
2.5. Ceninin durumu	20
2.6. Henüz ana rahmine düşmemiş olanların durumu	22
3. KİŞİLİĞİN SONA ERMESİ	23
3.1. Genel olarak	23
3.2. Ölüm	23
3.2.1. Ölümün saptanması	23

3.2.1.1. Biyolojik ölüm	23
3.2.1.2. Beyinsel ölüm	24
3.2.2. Ölümün ispatı	26
3.2.2.1. İspat yükü	26
3.2.2.2. İspat araçları	26
3.2.2.2.1. Kişisel durum (şahsî hâl) kütükleri	26
3.2.2.2.2. Karineler	26
3.2.2.2.2.1. Ölüm karanesi	26
3.2.2.2.2.2. Birlikte ölüm karanesi	28
3.2.3. Cesedin durumu	28
3.3. Gaiplik (kişiliğin hakim kararı ile sona ermesi)	30
3.3.1. Genel olarak	30
3.3.2. Gaiplik kararının şartları	30
3.3.2.1. Maddî şartlar	30
3.3.2.1.1. Ölüm tehlikesi	31
3.3.2.1.2. Uzun süreden beri haber alınamama	31
3.3.2.1.3. Süre	32
3.3.2.2. Yargılama usulü	32
3.3.2.2.1. Gaiplik kararı alabilmek için mahkemeye başvurmaya yetkili kişiler	32
3.3.2.2.2. Gaiplik kararı vermeye yetkili mahkeme	33
3.3.2.2.3. İlân	33
3.3.2.2.4. İlânın sonuçları	33
3.3.3. Gaiplik kararının sonuçları	34

İKİNCİ BÖLÜM

KİŞİNİN EHLİYETLERİ

4. HAK EHLİYETİ.....	39
4.1. Hak ehliyeti kavramı	39
4.2. Hak ehliyetinin temel ilkeleri	39
4.2.1. Genellik	39
4.2.2. Eşitlik	40
4.3. Hak ehliyetine getirilen farklılıklar	40
4.3.1. Hak ehliyetine kanun tarafından getirilen farklılıklar	41
a) Evlenme	41
b) Evlât edinme	41
c) Vasiyetname ve miras sözleşmesi yapma	41
d) Kefil olma, vakıf kurma, önemli bağışlamada bulunma	42
e) Vasi olabilme	42
f) Din seçme	42
g) Evlenme yasağı	42
h) Kocasının soyadını taşıma zorunluluğu.....	42
i) Evlilik içinde doğan çocuğun babanın soyadını taşıması.....	43
j) Velayet ve vesayetten doğan farklar	44

6.3. Tam ehliyetsizler	69
6.3.1. Genel bilgi	69
6.3.2. İşlem ehliyetsizliği	69
6.3.2.1. Ana kural	69
6.3.2.2. İstisnalar	71
6.3.2.2.1. Hukukî işlem dışı haller	71
6.3.2.2.2. Dürüstlük kuralından doğan istisna	72
6.3.2.2.3. Evlenme	74
6.3.2.2.4. Ölüme bağlı tasarruflar	74
6.3.3. Tam ehliyetsizlerin haksız fiil sorumluluğu	75
6.3.3.1. Ana kural	75
6.3.3.2. İstisnalar	75
6.3.3.2.1. Kusursuz sorumluluk halleri	75
6.3.3.2.2. Hakkaniyet sorumluluğu	75
6.3.3.2.3. Ayırt etme gücünün geçici olarak kaybindan sorumluluk	76
6.3.4. Sebepsiz zenginleşme	77
6.3.5. Tam ehliyetsizlerin temsili	78
6.3.5.1. Ana kural	78
6.3.5.2. Ana kuralın istisnaları: Yasak işlemler	78
6.3.6. Özel olarak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar	78
6.4. Sınırlı ehliyetsizler	84
6.4.1. Genel olarak	84
6.4.2. Ana kural: Sınırlı ehliyetsizin yapacağı işleme yasal temsilcinin katılması zorunluluğu	85
6.4.2.1. Genel olarak	85
6.4.2.2. Yasal temsilcinin rızasını açıklaması	86
6.4.2.2.1. Rızayı gösterecek kişi	86
6.4.2.2.2. Rızanın açıklanmasının özellikleri	87
6.4.2.3. İşlemin geçersiz olmasının sonuçları	90
6.4.2.4. Üçüncü kişinin iyiniyetinin etkisi	91
6.4.3. Ana kuralın istisnası: Sınırlı ehliyetsizin tek başına yapabileceği işlemler	91
6.4.3.1. Karşılıksız kazandırmalar	91
6.4.3.2. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar	93
6.4.3.3. Sınırlı ehliyetsizin temsilci olarak işlem yapması	94
6.4.4. Sınırlı ehliyetsizin hukuka aykırı fiillerden sorumluluğu	94
6.4.5. Ehliyetin genişletildiği haller	95
6.4.6. Yasak işlemler	95

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİLİK HAKKI

7. KİŞİLİK HAKKI-KİŞİNİN KORUNMAYA DEĞER VARLIKLARI VE Kİ- ŞİNİN KORUNMASI.....	99
--	----

7.1. Genel bilgiler ve tanım	99
7.1.1. Genel bilgiler	99
7.1.2. Tanım	99
7.2. Kişinin hakkının İsviçre/Türk Hukukunda düzenleniş biçimi	100
7.3. Kişilik hakkının nitelikleri	103
7.4. Kişisel varlıkların başlıcaları	104
7.4.1. Hayat, sağlık ve vücut tamlığı	104
7.4.1.1 Genel olarak	104
7.4.1.2 Tıbbî müdahaleler	106
7.4.1.3 Organ ve doku aktarması	113
7.4.1.3.1. Genel olarak	113
7.4.1.3.2. Yaşayan kişilerden organ(ve doku) nakli	114
7.4.1.3.3. Cesetten organ nakli	118
7.4.1.4. Cinsî hayat ve üreme fonksiyonuna müdahaleler	120
7.4.1.5. Cinsiyet değişiklikleri	122
7.4.2. Kişinin şeref ve haysiyeti	130
7.4.2.1. Genel olarak	130
7.4.2.2. Şeref ve haysiyetin ihlali	131
7.4.2.3. Şeref ve haysiyete müdahale ve basın	132
7.4.3. Kişinin hayat alanı	137
7.4.3.1. Genel olarak	137
7.4.3.2. Kişinin hayat alanları	138
7.4.3.2.1. Kamuya açık alan	138
7.4.3.2.2. Özel alan	138
7.4.3.2.3. Gizlilik alanı	138
7.4.3.3. Kişinin hayatının özel ve gizlilik alanına müdahaleler ...	139
7.4.3.3.1. Ana kural	139
7.4.3.3.2. Kişinin özel ya da gizlilik alanına müdahalenin hukuka uygunluk şartları	141
7.4.4. Kişinin resmi üzerindeki hakkı	142
7.4.4.1. Genel olarak	142
7.4.4.2. Kişinin resminin yayınlanmasının hukuka uygun olduğu hâller	143
7.4.5. Kişinin, meslek, sanat ve ticaret hayatında (kişiliğin) korunması	144
7.5. Kişiliğin korunması	148
7.5.1. Genel olarak	148
7.5.2. Kişiliğin hukuki işlem sonucu olan tecavüzlere karşı korunması	148
7.5.2.1. Ana kural	149
7.5.2.1.1. Hak ehliyeti yönünden	149
7.5.2.1.2. Fiil ehliyeti yönünden	150
7.5.2.1.3. Özgürlükler yönünden	150
7.5.2.2. Ana kuralın istisnası	151

7.5.3. Kişinin sözleşme dışı saldırılara karşı korunması	152
7.5.3.1. Genel olarak	152
7.5.3.2. İlke: Tecavüzün hukuka aykırı olması	152
7.5.3.3. Hukuka aykırılığı gideren haller (hukuka uygunluk sebepleri).....	153
7.5.3.3.1. Kişiliğine müdahale edilenin (kişilik hakkı zedelenenin) rızası	153
7.5.3.3.2. (Daha) Üstün özel yarar	153
7.5.3.3.3. Üstün kamu yararı	155
7.5.3.3.4. Kanunun verdiği yetki	155
7.5.4. Kişiliğe tecavüz halinde tanınan davalar	155
7.5.4.1. Durdurma davası	156
7.5.4.2. Önleme davası	157
7.5.4.3. Hukuka aykırılığın tespiti davası	158
7.5.4.4. Vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan dava	159
7.5.4.5. Maddî tazminat davası	161
7.5.4.6. Manevî tazminat davası	162
7.5.4.6.1. Genel açıklamalar	162
7.5.4.6.2. Manevî tazminat hakkının hayatta devri ve mirasçılara intikali	165
7.5.5. Kişiliği koruyan davalarda yetkili mahkeme	166
7.5.6. Özel olarak cevap ve düzeltme hakkı	167
8. KİŞİLERİN ADI	169
8.1. Tanım ve genel bilgiler	169
8.2. Adın türleri	169
8.2.1. Kullanılması zorunlu olan haklar	169
8.2.1.1. Özacık	169
8.2.1.2. Soyadı	170
8.2.2. Kullanılması zorunlu olmayan adlar	170
8.2.2.1. Müstear ad	170
8.2.2.2. Lakap	171
8.3. Adın görevleri	171
8.3.1. Belirtme	171
8.3.1.1. Ayırma yoluyla	171
8.3.1.2. Bağlama yoluyla	171
8.3.1.3. Nitelendirme yoluyla	171
8.3.2. Düzen sağlama	171
8.3.3. Birlik yaratma	172
8.4. Adın kazanılması	172
8.4.1. Özadın kazanılması	172
8.4.2. Soyadının kazanılması	173
8.4.2.1. Soybağı yoluyla	173
8.4.2.1.1. Ana ve babası evli olan çocuklar	173
8.4.2.1.2. Anası babası evli olmayan çocuklar	174

8.4.2.1.3. Evlat edinme yoluyla	176
8.4.2.2. Evlenme yoluyla	177
8.4.2.3. İdari yolla	179
8.4.3. Müstear adın kazanılması	179
8.4.4. Lakabın kazanılması	179
8.5. Adın korunması	179
8.5.1. Genel olarak	179
8.5.2. Adın korunduğu haller	180
8.5.2.1. Adın kullanılmasının çekişmeli olması	180
8.5.2.2. Adın haksız kullanılması	180
8.5.3. Adı koruyan davalar	181
8.5.3.1. Adın kullanılmasının çekişmeli olması halinde açılacak dava	181
8.5.3.2. Adın haksız kullanılması halinde açılacak davalar	181
8.5.3.2.1. Durdurma davası	181
8.5.3.2.2. Önleme davası	181
8.5.3.2.3. Maddî tazminat davası	181
8.5.3.2.4. Manevî tazminat davası	182
8.6. Adın değiştirilmesi	182
8.6.1. Ana kural: Adın değişmezliği	182
8.6.2. Adın değiştirilmesine imkân veren haklı sebepler	182
8.6.2.1. Kişisel sebepler	183
8.6.2.2. Aile ilişkilerinden doğan sebepler	183
8.6.2.3. Ticarî faaliyete ilişkin sebepler	183
8.6.2.4. Diğer sebepler	183
8.6.3. Adın değiştirilmesinde usul	184
8.6.3.1. Yetkili ve görevli mahkeme	184
8.6.3.2. Davacı	184
8.6.3.3. Davaya katılacak kişiler	184
8.6.3.4. Kayıt	185
8.6.4. Adın değiştirilmesine itiraz	185
8.6.5. Adın değiştirilmesinin sonuçları	185
8.6.6. Nüfus Hizmetleri Kanunu Geçici m. 8 düzenlemesi.....	185

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİNİN DİĞER KİŞİLERLE VE YERLE İLİŞKİSİ

(Hısımlık ve İkametgâh)

9. HISIMLIK	189
9.1. Hısımlık kavramı ve türleri	189
9.1.1. Kavram	189
9.1.2. Türleri	189
9.2. Kan hısımlığı	189
9.2.1. Tanım	189
9.2.2. Kan hısımlığının türleri	189

9.2.2.1. Üstsoy-altsoy hısımlığı	189
9.2.2.2. Yansoy hısımlığı	190
9.2.3. Kan hısımlığının derecesi	191
9.2.4. Kan hısımlığının önemi	191
9.3. Kayın hısımlığı	192
9.3.1. Genel açıklama	192
9.3.2. Kayın hısımlığının kurulması	192
9.3.3. Kayın hısımlığının türleri	193
9.3.4. Kayın hısımlığının derecesi	193
9.3.5. Kayın hısımlığının önemi	194
9.4. Evlât edinmeden doğan hısımlık	194
10. YERLEŞİM YERİ	195
10.1. Genel olarak	195
10.2. Yerleşim yerinin tanımı ve yerleşim yerine hâkim olan ilkeler	195
10.2.1. Tanım	195
10.2.2. Yerleşim yerine hâkim olan ilkeler	196
10.2.2.1. Yerleşim yerinin tekliği ilkesi	196
10.2.2.2. Yerleşim yerinin zorunluluğu ilkesi	197
10.2.2.3. Yerleşim yerinin sürekliliği ilkesi	197
10.3. Yerleşim yerinin türleri	198
10.3.1. Bağımsız yerleşim yeri	198
10.3.1.1. Sürekli olarak oturma	198
10.3.1.2. Yerleşme (oturma) niyeti	198
10.3.2. Yasal yerleşim yeri (bağımsız olmayan yerleşim yeri)	199
10.3.2.1. Velâyet altındaki çocuklar	199
10.3.2.2. Vesayet altındaki kişiler	200

BEŞİNCİ BÖLÜM

KİŞİSEL DURUM SİCİLİ

(Şekli Kişiler Hukuku)

11. KİŞİSEL DURUM SİCİLİ	205
11.1. Genel olarak	205
11.2. Nüfus işleri örgütü	205
11.2.1. Merkez örgütü	205
11.2.2. Taşra örgütü	205
11.2.2.1. İller	205
11.2.2.2. İlçeler	205
11.3. Nüfus kütüklerinin tutulması ve kütüklerin yanlış tutulmasından doğan sorumluluk	206
11.3.1. Nüfus kütüklerinin tutulması	206
11.3.2. Nüfus kütüklerinin yanlış tutulmasından doğan hukukî sorumluluk	206
11.4. Kişisel durum siciline ilişkin genel ilkeler	206

11.4.1. Sicilin bütünlüğü	206
11.4.2. Nüfus kayıtlarının incelenmesi	206
11.4.3. Nüfus kayıtlarının ispat gücü	207
11.5. Nüfus kütüklerinin türleri	207
11.5.1. Doğum kütüğü	207
11.5.2. Ölüm kütüğü ve gaiplik	208
11.5.3. Yer değiştirme	208
11.5.4. Aile kütüğü	209
11.5.5. Evlenme kütüğü	209
11.5.6. Boşanma ve evliliğin iptali kütüğü	209
11.5.7. Tanıma evlât edinme kütüğü	210
11.6. Nüfus kayıtlarının ve kayıtlardaki maddî hataların düzeltilmesi ve iptali	210
11.6.1. Nüfus kayıtlarının düzeltilmesi	210
11.6.2. Maddî hataların düzeltilmesi	211
11.7. Nüfus kayıtlarının iptali	211

İKİNCİ KISIM TÜZEL KİŞİLER

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜZEL KİŞİLERE İLİŞKİN GENEL ESASLAR

1. TÜZEL KİŞİ KAVRAMI	215
1.1. Kavram	215
1.2. Tüzel kişi kavramının içeriğindeki zorunlu unsurlar	215
1.2.1. Sürekli amaç unsuru	215
1.2.2. Örgütlenme unsuru	217
1.2.3. Hukuk düzeninin tüzel kişiliği tanınması: Sınırlı sayı ilkesi	218
1.3. Tüzel kişilik perdesinin kaldırılması	219
1.4. Tüzel kişilere ilişkin mevzuat	222
1.4.1. Genel olarak	222
1.4.2. Dernekler Hukuku Mevzuatı	222
1.4.2.1. Kanunlar	222
1.4.2.2. Yönetmelikler ve Tebliğler	222
1.4.3. Vakıflar Hukuku Mevzuatı	223
1.4.3.1. Medeni Kanundan Önce Kurulmuş Vakıflar ile İlgili Mevzuat	223
1.4.3.2. Medeni Kanuna Göre Kurulmuş Vakıflar ile İlgili Mevzuat	223
2. TÜZEL KİŞİLERİN TARİHSEL TEMELLERİ	224
3. TÜZEL KİŞİLERİN HUKUKİ NİTELİĞİNE İLİŞKİN TEORİLER	228
3.1. Varsayım teorisi	228
3.2. Gerçeklik teorisi	229
3.3. Teorilerin bugünkü hukukumuz açısından anlamı	229

4. TÜZEL KİŞİLERİN ÇEŞİTLERİ.....	231
4.1. Kamu hukuku tüzel kişileri	231
4.2. Özel hukuk tüzel kişileri	233
4.3. Kamu İktisadi Teşebbüsleri	236
5. TÜZEL KİŞİLERİN KURULUŞUNA İLİŞKİN TEMEL İLKELER	239
5.1. Çeşitli kuruluş sistemleri	239
5.1.1. Serbest kuruluş sistemi	239
5.1.2. Tescil sistemi	240
5.1.3. İzin sistemi	240
5.2. Hukukumuzda tüzel kişilerin kuruluşunda geçerli olan sistem	240
5.3. Kuruluş aşamasındaki hukuka aykırılıkların etkisi: Tüzel kişiliğin kazanılamadığı haller	244
5.3.1. Genel olarak	244
5.3.2. Kuruluş aşamasında amacın hukuka veya ahlâka aykırı olmasının özelliği	244
5.3.3. Tüzel kişilik kazanılamamasının sonuçları	246
6. TÜZEL KİŞİLERİN HAK EHLİYETİ.....	247
6.1. Kural: Tüzel kişilerin tam hak ehliyetine sahip olması	247
6.2. Tüzel kişilerin yararlanamayacakları haklar	248
6.3. Sadece tüzel kişilerin yararlanabileceği haklar	250
6.4. Tüzel kişilerin yararlanmasının özellik arz ettiği ve tüzel kişilerin yararlanıp yararlanamayacağına tereddüt duyulan haklar	250
6.5. Tüzel kişilerin hak ehliyetinin amaçları ile sınırlı olup olmadığı sorunu: Tüzel kişilerde ultra vires ilkesi geçerli midir?	252
7. TÜZEL KİŞİLERİN FİİL EHLİYETİ	255
7.1. Fiil ehliyetinin kazanılması: Tüzel kişinin zorunlu organlarını oluşturması	255
7.2. Tüzel kişinin organsız kalmasının etkisi	256
7.3. Tüzel kişilerde organ kavramı ve organın niteliği; organ türleri	256
7.3.1. Organ kavramı ve organın niteliği	256
7.3.2. Organ sıfatının kazanılması	257
7.3.3. Tüzel kişi ile organ arasındaki hukuki ilişkinin niteliği	259
7.3.4. Organ türleri	259
7.3.4.1. Organın kanunda öngörülmüş olup olmamasına göre: Zorunlu organlar-İsteğe bağlı (ihtiyari) organlar	260
7.3.4.2. İşlevleri açısından: Karar organı-Yürütme organı	260
7.3.4.3. Faaliyet alanları açısından: İç organ-Dış organ	260
7.3.4.4. Organı oluşturanların sayısına göre: Fert organ-Kurul organ	261
7.4. Tüzel kişilerin fiil ehliyetinin kapsamı	261
7.4.1. Organın hukuki işlemleri açısından	261
7.4.2. Organın hukuka aykırı fiilleri açısından	263
7.4.2.1. Organın borca aykırı davranışından sorumluluk	264
7.4.2.2. Organın haksız fiilinden sorumluluk	264

7.4.3. Tüzel kişinin yardımcı şahıslarının durumu	266
8. TÜZEL KİŞİNİN YERLEŞİM YERİ (İKAMETGÂHI)	267
9. TÜZEL KİŞİLİĞİN SONA ERMESİ	269
9.1. Tüzel kişiliğin sona erme sebeplerine genel bakış	269
9.2. Sona eren tüzel kişinin malvarlığının tasfiyesi	269
9.3. Tasfiye sonucunda kalan malvarlığının tahsisi	271

İKİNCİ BÖLÜM

DERNEKLER

1. DERNEK KAVRAMI	274
2. DERNEK TÜRLERİ	276
2.1. Sahip oldukları ayrıcalıklar açısından: Alelade dernekler-Kamu yararına çalışan dernekler	276
2.1.1. Kamu yararına çalışan dernek statüsünün kazanılması	276
2.1.2. Kamu yararına çalışan derneklere tanınan ayrıcalıklar	278
2.1.3. Kamu yararına çalışan dernek statüsünün kaybı	279
2.1.4. Yöneticilerin görevden alınması	279
2.2. Amacına ulaşmak için elde ettikleri gelirler açısından: Ticari işletme işleten ve işletmeyen dernekler	280
2.3. Kurucuları açısından: Dar anlamda dernek-Dernek birlikleri: Üst Kuruluşlar	281
2.4. Çocuk dernekleri	283
2.5. Dernekler Kanunu m. 2/f. 'de yer verilen "Plâtfom" kavramı	283
3. DERNEĞİN KURULUŞU	284
3.1. Genel Olarak	284
3.2. Dernek kurma işleminin hukuki niteliği	285
3.3. Dernek tüzüğünün içeriği	286
3.4. Tüzel kişilik kazanılabilmesi için dernek tüzüğünün idareye verilmesi	288
3.5. Derneğin tüzel kişilik kazanması açısından etkili olmayan düzen hükümleri: Tüzüğün incelenmesi ve ilânı; dernekler kütüğüne kayıt	288
3.6. Kurucu üye olabilme şartları	290
3.6.1. Dernek kurma işleminde ehliyet şartı	290
3.6.2. Dernek kurma işleminde özel olarak aranan şartlar	291
3.6.3. Yabancıların kurucu üye olabilme şartları	291
4. DERNEĞİN AMACI	292
4.1. Kavram	292
4.2. Amacın hukuka aykırı nitelik taşımaması	294
4.2.1. Amacın kanuna, ahlâk ve adaba aykırı ve imkânsız olmaması	294
4.2.2. Derneğin amacının Dernekler Kanununda özel olarak belirtilen yasak amaçlardan olmaması	294
4.2.3. İzne bağlı amaçlar	295
4.3. Amacın değiştirilmesi	295
5. DERNEK ÜYELİĞİ	296

5.1. Üye ve üyelik kavramları	296
5.2. Dernek üyeliğinin kazanılması	297
5.3. Dernek üyesi olabilme şartları	300
5.3.1. Ehliyet şartı	300
5.3.2. Kanunda aranan diğer şartlar	301
5.3.2.1. Yabancıların derneklere üyeliği açısından	301
5.3.3. Dernek tüzüğünde öngörülen şartlar	301
5.4. Üyelik sözleşmesinin geçersizliği	301
5.4.1. Üyelik sözleşmesinin kesin hükümsüzlüğü	301
5.4.2. Üyelik sözleşmesinin iptal edilebilirliği	302
5.5. Üyelik ilişkisinin sona ermesi	303
5.5.1. Üyelik ilişkisinin kendiliğinden sona ermesi	303
5.5.2. Üyelikten çıkma (istifa)	304
5.5.3. Üyelikten çıkarma (ihraç)	306
5.5.3.1. Hukuki niteliği	306
5.5.3.2. Yetkili organ	307
5.5.3.3. Çıkarma sebepleri	307
5.5.3.3.1. Dernek tüzüğünde çıkarma sebeplerine yer verilmesi	308
5.5.3.3.2. Dernek tüzüğünde çıkarma sebeplerine yer verilmemesi	308
5.5.3.3.3. Haklı sebeple çıkarma	308
5.5.3.4. Üyenin çıkarma kararına itirazı	309
5.5.3.4.1. Çıkarma sebeplerinin tüzükte düzenlendiği durumda	309
5.5.3.4.2. Haklı sebeple çıkarmada	310
5.5.3.4.3. Üyenin çıkarma kararına itiraz usulü	310
5.5.3.5. Üyeliğinin sona ermesinin sonuçları	311
5.6. Üyelik hak ve yükümlülükleri	312
5.6.1. Üyelik hakları	312
5.6.1.1. Genel bakış	312
5.6.1.2. Katılma hakları	312
5.6.1.3. Yararlanma hakları	313
5.6.1.4. Korunma hakları	313
5.6.2. Üyelik yükümlülükleri	314
5.6.2.1. Aidat ödeme yükümlülüğü	314
5.6.2.2. Dernek düzenine uyma ve sadakat yükümlülüğü	315
5.6.3. Yükümlülüklerin ihlâlinin sonuçları	315
6. DERNEĞİN ORGANLARI	317
6.1. Genel Kurul	317
6.1.1. Kavram	317
6.1.2. Genel kurulun görev ve yetkileri	318
6.1.3. Genel kurulun toplanması	318

6.1.3.1. Olağan genel kurul toplantısı	318
6.1.3.2. Olağanüstü genel kurul toplantısı	319
6.1.4. Çağrı usulü	320
6.1.5. Toplantı yeri	320
6.1.6. Toplantı yeter sayısı	320
6.1.7. Toplantının yapılış usulü	321
6.1.8. Karar yeter sayısı	322
6.1.9. Genel kurul kararlarına itiraz: Genel kurul kararlarının iptali	323
6.1.10. Dernek genel kurul toplantısının ve organlara seçilenlerin idareye bildirilmesi	324
6.2. Yönetim kurulu	325
6.2.1. Kuruluşu	325
6.2.2. Görev ve yetkileri	326
6.3. Denetleme kurulu	327
6.3.1. Kuruluşu	327
6.3.2. Görev ve yetkileri	327
7. DERNEKLERİN FAALİYETLERİNİN SINIRLANMASI	329
7.1. Genel bakış	329
7.2. Derneklerin faaliyetlerini sınırlayıcı hükümler	329
8. DERNEKLERİN DEVLET TARAFINDAN DENETLENMESİ	331
9. DERNEKLERİN İDARİ KARARLA FAALİYETTEN ALIKONULMASI	333
10. DERNEĞİN SONA ERMESİ	334
10.1. Genel olarak	334
10.2. Derneğin kendiliğinden sona ermesi (derneğin infisahı)	334
10.2.1. Derneğin aciz haline düşmesi	334
10.2.2. Yönetim kurulunun tüzüğe göre kurulmasına imkân kalmaması	334
10.2.3. Gerekli yeter sayının bulunmaması sebebiyle dernek genel kurulu toplantısının ikinci çağrıya rağmen yapılamaması	335
10.2.4. İlk genel kurul toplantısının yapılamaması ve zorunlu organların oluşturulamaması	335
10.2.5. Tüzükte öngörülen sürenin dolması	335
10.2.6. Derneğin amacının gerçekleşmesi veya amacın imkânsızlaşması ya da derneğin kuruluş şartlarının kaybetmesi	335
10.3. Derneğin kendini feshetmesi	336
10.4. Derneğin mahkeme kararı ile feshedilmesi	336
10.4.1. Derneğin amacının kanuna veya ahlâka aykırı hale gelmesi ..	336
10.4.2. Kurulustaki kanuna aykırılık ve eksikliklerin giderilememesi	337
11. SONA ERMENİN SONUÇLARI	338

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VAKIFLAR

1. VAKIF KAVRAMI	339
------------------------	-----

1.1. Kavram	339
1.2. Vakfın türleri	339
1.2.1. Olağan vakıflar	339
1.2.2. Kamuya yararlı vakıflar	339
1.2.3. Çalıştırılanlara (istihdam edilenlere) ve işçilere (personele) yardım vakıfları	345
1.2.3.1. Tek taraflı istihdam edilenlere ve personele yardım vakıfları	347
1.2.3.2. İki taraflı istihdam edilenlere ve personele yardım vakıfları	347
1.2.4. Aile vakıfları	348
1.3. 5737 sayılı Vakıflar Kanununun Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıflara ilişkin düzenlemesinin eleştirisi	348
1.3.1. Vakıflar Kanununun vakıfları düzenleme hususundaki genel esasları	348
1.3.2. Vakıflar Kanununda yer alan hükümlerin ortaya çıkardığı aksaklıklar	349
2. VAKFIN KURULUŞU	352
2.1. Vakıf kurma işlemi	352
2.1.1. Vakıf kurma işleminin şekli	352
2.1.2. Vakıf kurma işleminin ehliyet	353
2.1.3. Vakıf senedinin içeriği	354
2.1.4. Vakıf kurma işleminin geri alınması	355
2.2. Vakfın tüzel kişilik kazanması	356
2.2.1. Vakfın tescili	356
2.2.2. Vakfın tescilinin hukuki sonuçları	359
3. VAKIF KURMA İŞLEMİ İLE TAHSİS EDİLECEK MALVARLIĞI DEĞERLERİ: VAKIFTA MAL UNSURU	361
3.1. Tahsis edilecek mal varlığı değerleri	361
3.2. Tahsis edilen malvarlığı değerlerinin amacı gerçekleştirmeye yeterli olmaması	362
4. VAKFIN AMACI	364
4.1. Vakfın amacının belirli olması	364
4.2. Vakfın amacının sürekli olması	365
4.3. Vakfın amacının yasak amaçlardan olmaması	365
4.4. Vakfın amacının imkânsız olmaması	365
4.5. Ticari işletme işletmek amacı ile vakıf kurulup kurulamayacağı sorunu	365
5. VAKFIN ÖRGÜTÜ	367
5.1. Vakfın zorunlu organı: Yönetim organı	367
5.2. Yönetim organının görevleri	368
5.3. Vakfın seçimlik organları	369
5.4. Vakıf yöneticilerinin görevden uzaklaştırılmaları ve görevlerinin sona ermesi	370

5.5. Vakıfların şube ve temsilcilik açmasına ilişkin esaslar	371
5.6. Vakıfların uluslararası faaliyette bulunmalarına ilişkin esaslar	372
6. VAKFIN YÖNETİMİNİN ŞEKLİNİN, AMACININ VE MALLARININ DEĞİŞTİRİLMESİ	373
6.1. Vakfın örgütünün, yönetim şeklinin ve işleyişinin değiştirilmesi	373
6.2. Vakfın amacının değiştirilmesi	373
6.3. Vakfın mallarının değiştirilmesi	374
7. VAKFIN DENETİMİ	376
7.1. Genel olarak	376
7.2. Denetimin kapsamı	377
7.2.1. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan denetimin kapsamı	377
7.2.2. İç denetimin kapsamı	377
8. VAKIFTAN YARARLANANLARIN HUKUKİ DURUMU	379
9. VAKFIN SONA ERMESİ	380
9.1. Sona erme sebepleri	380
9.2. Vakfın kendiliğinden sona ermesi	380
9.3. Vakfın mahkeme kararı ile sona erdirilmesi	381
9.4. Vakfın, vakıf kuranın alacaklılarının ve saklı pay sahibi mirasçıların itirazı üzerine sona ermesi	381
9.5. Sona ermenin sonuçları	382
9.5.1. Tasfiye	382
9.5.2. Tahsis	382
9.5.3. Vakfın sicil kayıtlarının silinmesi ve ilân	383

KISALTMALAR

ABGB	: Das Allgemeine Bürgerliche Gesetzbuch
AHFD	: Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi
Art.	: Artikel
Ay.	: Anayasa
BAGE	: Entscheidungen des Bundesarbeitsgerichtshofes
Bd.	: Band
Bem.	: Bemerkung
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGE	: Entscheidungen des Schweizerischen Bundesgerichts
BGHSt.	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Strafsachen
BGHZ	: Entscheidungen des Bundesgerichtshofes in Zivilsachen
BK.	: Borçlar Kanunu
bkz.	: Bakınız
BVerfGE	: Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichtshofes
c.	: cümle, cilt
Ccf.	: Code Civil Française
CD.	: Ceza Dairesi
CMK.	: Ceza Muhakemeleri Kanunu
DK.	: Dernekler Kanunu
DMK.	: Devlet Memurları Kanunu
dn.	: Dipnotu
E.	: Esas
FSEK	: Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
GG	: Grundgesetz
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK.	: Hukuk Genel Kurulu
HHY	: Hasta Hakları Yönetmeliği
HMK.	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBD.	: İstanbul Barosu Dergisi
İbk.	: İçtihadı Birleştirme Kararı
İc. İf. D.	: İcra İflâs Dairesi
İc. İf. K.	: İcra İflâs Kanunu
İHFD	: İstanbul Hukuk Fakültesi Dergisi
İHFM.	: İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
krş.	: Karşılaştırınız
KTk	: Karayolları Trafik Kanunu
md.	: Madde

MHAD.	: Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi
MK.	: Türk Medenî Kanunu
MKÖT.	: Medenî Kanun Öntasarısı
N.	: Randnote
NHK	: Nüfus Hizmetleri Kanunu
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift
Nr.	: Numara
OR	: Obligationenrecht
Organ Nakli Kanunu	: Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun
RG.	: Resmî Gazete
RGZ	: Entscheidungen des Reichsgerichts in Zivilsachen
RKD	: Resmî Kararlar Dergisi
RTKYK	: Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun
Sİ	: Son İçtihadlar
SJZ	: Schweizerische Juristenzeitung
T	: 1999 tarihli Türk Medeni Kanunu Tasarısı
TEG	: Todeserklärungsgesetz
TK/TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vb.	: ve başkaları
vd.	: ve devamı
Verschg.	: Verschollenheitsgesetz
Vorbem.	: Vorbemerkung
YD	: Yargıtay Dergisi
YKD.	: Yargıtay Kararları Dergisi
Yön.	: Yönetmelik
ZBJV	: Zeitschrift des Bernischen Juristenvereins
ZBG	: Schweizerisches Zivilgesetzbuch
ZSR	: Zeitschrift für Schweizerisches Recht

BİBLİYOGRAFYA

- Akdemir:** Kişilik Haklarının İhlalinden Elde Edilen Kazancın İadesi Davası, İstanbul, 2014.
- Akıntürk:** Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Aile Hukuku, 6. bası, 2002 İstanbul.
- Akipek/Akıntürk:** Türk Medeni Hukuku, Şahsın Hukuku, Ankara 1961.
- Akkayan Yıldırım:** “Evlilik Dışı Çocuğun Soyadı ve 02.07.2009 Tarih 2005/114 E. 2009/105 K. Sayılı Anayasa Mahkemesi Kararının Bu Bağlamda Değerlendirilmesi”, Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan, Cilt I, 1. Baskı, İstanbul, 2010, s. 69-89.
- Aksoy Dursun,** Vakfın Örgütlenmesi ve İşleyişi, İstanbul 2021.
- Akünel:** 2238 sayılı Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun Açısından Hekimin Sorumluluğu Üzerine Düşünceler, Türk Hukukunda Hekimin Sorumluluğu, İstanbul 1983, 19 vd.
- Akünel,** Türk Medeni Hukukunda Tüzel Kişiler, İstanbul 1995.
- Akünel/Tezel,** Medeni Kanuna Tabi Vakıfların Kuruluş, İşleyiş Ve Gelişimindeki Aksaklık Ve Zorluklar, Türkiye’de Medeni Kanuna Göre Kurulmuş Vakıflar Ve Sorunları, İstanbul 1975.
- Ansay,** Adi Şirket Bir Tüzel Kişi Midir? Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu’na 65. Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999.
- Arkan,** Ticari İşletme Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1999.
- Arpacı:** Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler), 2. bası, İstanbul 2000.
- Ataay:** Şahsın Hukuku, Birinci Ayırım, Giriş – Hakiki Şahıslar, İkinci bası, İstanbul 1969.
- Ayiter:** Şahsiyet Açısından Organ Nakli, AHFD, c. XXV, sayı 1 – 2, 137 vd.
- Ballar,** Türk Dernekler Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 1996.
- Ballar,** Yeni Vakıflar Hukuku, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, Ankara 2008.
- Bayraktar:** Hekimin Tedavi Nedeniyle Cezai Sorumluluğu, İstanbul 1972.
- Bayraktar:** Organ Nakli, Ceza Hukuku Dergisi, c.1, yıl 1979, 15 vd (Bayraktar, makale olarak kısaltılmıştır).
- Becker:** Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht Band IV, 1. Abteilung, allgemeine Bestimmungen Art. 1 – 183, Bern 1941.
- Bilgin:** Hayat İçin Elzem Organların Naklinde Başlıca Hukuki Problemler ve Çözüm Yolları, İstanbul 1968.
- Binder:** Die Urteilsfähigkeit in psychologischer und juristischer Hinsicht, Zürich 1964.
- Binder:** Die Geisteskrankheit im Recht, Zürich 1962.
- Botschaft:** Über die Änderung des schweizerischen Zivilgesetzbuches (Wirkungen der Ehe im allgemeinen, Ehegüterrecht und Erbrecht) von 11 Juli 1979.

- Brehm**, Berner Kommentar, Bd. VI/1/3/1, Art. 41-61 OR, 2. Aufl., Bern 1998.
- Brückner**, Das Personenrecht des ZGB, Zürich 2000.
- Bucher**: Die Ausübung der Persönlichkeitsrechte, insbesondere die Persönlichkeitsrechte des Patienten als Schranken der ärztlichen Tätigkeit, Zürich 1956.
- Bucher**: Kommentar zum schweizerischen Privatrecht. I. Band, 1. Teilband, Bern 1972.
- Bucher, E.**, Berner Kommentar, Die natürlichen Personen, 1. Teilband: Art. 11-26 ZGB, 3. Auflage, Bern 1975; 2. Teilband: Art. 27 ZGB, Bern 1993.
- Bucher A.**: Natürliche Personen und Persönlichkeitsschutz, 3. Auflage, Basel / Genf / München, 1999.
- Çilingiroğlu**: Tıbbi Müdahaleye Rıza, İstanbul 1993.
- Deutsch**: Tendenzen des modernen Arztrechts, VersR, 82, 305 vd.
- Deutsch**: Theorie der Aufklärungspflicht des Arztes, VersR, 81, 293 vd.
- Di Marzo**, Roma Hukuku, (Çeviren, Ziya Umur), 2. Baskı, İstanbul 1959.
- Doğan**, Vakıflarda Malvarlığı, Ankara 2000.
- Doğanay**, Hükmi Şahıslar, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, İstanbul 1969.
- Dönmezer**: Basın Hukuku, İstanbul 1977.
- Dural**: Türk Medeni Hukukunda Gerçek Kişiler, 4. bası, İstanbul 1995.
- Dural**, Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması ya da Tüzel Kişinin Tabanına İnilmesi, Sermaye Piyasası Kurulu, 15. Yıl Sempozyumu, Ankara 1998.
- Dural/Öğüz**: Kişiler Hukuku, İstanbul 2001.
- Dural/Öğüz**: Kişiler Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2002.
- Dural/Öğüz/Gümü**: Türk Özel Hukuku, c. III, Aile Hukuku, İstanbul, 2020.
- Dural**: Landesbericht Türkei, in zivilrechtlicher Regelung zur Absicherung der Patientenautonomie am Ende des Lebens, eine internationale Dokumentation, Heidelberg/ New York 2000, 951 vd.
- Dural/Öz**: Türk Özel Hukuku, c. IV, Miras Hukuku, İstanbul 2019.
- Dural/Sarı**: Türk Özel Hukuku, c. I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, 7. Bası, İstanbul 2020.
- Ege**: Türk Medeni Hukukuna Göre Spor Kulüpleri, Ankara 2021.
- Egger**: Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Einleitung und Personenrecht, Art. 11 – 89, Zürich 1930.
- Egger**, Zürcher Kommentar, Bd. I, Art. 1-89 ZGB, 2. Aufl. Zürich 1930.
- Engin**, Dernek Üyeliğinin Kazanılması ve Kaybedilmesi, İstanbul 1995.
- Erçman**: Die Menschenrechtskonventionen des Europarats und der Vereinigten Nationen und der Schutz der Privatsphäre, neue Erfahrungen und Vorschläge, Annales de la Faculte de Droit d'İstanbul, tome XI, Nr. 33-35, 41 vd.
- Eren**, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul, 2013.
- Erlüle**, Bedensel Bütünlüğün İhlalinde Manevi Tazminat, 2. Baskı, Ankara 2015.
- Ermann**: Handkommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch, bearbeitet von Arndt, Bartolomeyczik, Battes, Drees, Hauss, Hefermehl, Hense, Küchenhoff, Marquardt, Rohke, Schulze-Wenck, Sirp, Weitnauer, H.P. Westermann, 5. Auflage, Münster 1972.

- Feyzioğlu:** Aile Hukuku, Özakman ve Sarıal tarafından yeniden gözden geçirilip genişletilmiş 3. bası, İstanbul 1986.
- Franko:** Şeref ve Haysiyete Tecavüzden Doğan Manevi Zararın Tazmini, Ankara 1973.
- Gaisbauer:** Gesetzliche Regelung der Organentnahme zum Zweck der Transplantation in Österreich, VersR, 83, 520 vd.
- Genç-Aridemir,** Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Manevi Tazminat, İstanbul 2008.
- Giesker:** Das Recht des Privaten an der eigenen Geheimsphäre, ein Beitrag zur Lehre von den Individualrechten, Zürich 1904.
- Giger:** Massenmedien, Informationsbetrug und Persönlichkeitsschutz als privatrechtliches Problem, ZSR 89/I, 3 vd.
- Gontersweiler/Lüchinger:** Die Wahrung höchstpersönlicher Rechte handlungsunfähiger und beschränkt handlungsunfähiger Personen, Winterthur 1955.
- Gönen,** Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması, İstanbul 2011.
- Grossen:** Schweizerisches Privatrecht, zweiter Band, Einleitung und Personenrecht, Basel und Stuttgart, 1967.
- Grüniger,** Die Unternehmensstiftung in der Schweiz, Basel 1984.
- Gutzwiller Max,** Das Recht Des Verbandpersonen, Grundsatzliches, SPR II, Basel/Stuttgart, 1967.
- Gümüş:** Kişinin Resmi (Görünümü) Üzerindeki Hakkı. Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı 1, 1997, 363 vd.
- Güneri,** Vakıfta Amaç Kavramı ve Amacına Göre Vakıf Türleri, Ankara 1976.
- Gürsoy:** Manevi Zarar ve Tazmini, AHFD, c. 30, sayı 1-4, 7 vd.
- Hatemi,** Kişiler Hukuku Dersleri, 2. Bası, İstanbul 2001.
- Hatemi,** Medeni Hukuk Tüzel Kişileri I, İstanbul 1979.
- Hatemi,** Önceki Ve Bugünkü Türk Hukukunda Vakıf Kurma Muamelesi, İstanbul 1969.
- Hatemi:** Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, İstanbul 1998.
- Hausheer/Aegli-Müller:** Das Personenrecht des Schweizerischen Zivilgesetzbuches, Bern 1999.
- Hausmaninger Herbert/Selb Walter,** Römisches Privatrecht, 8. Aufl. Wien 1997.
- Helle:** Der Schutz der Persönlichkeit, der Ehre und des wirtschaftlichen Rufes im Privatrecht, 2. erweiterte Auflage, Tübingen 1969.
- Helvacı:** Türk, İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyan Davalar, İstanbul 2001.
- Helvacı:** Gerçek Kişiler, İstanbul 2006.
- Hinderling:** Organ Aktarmasının Ortaya Çıkardığı Hukuki Sorunlar (çev. Yurtcan) MHAD, yeni seri, yıl 3. Nr.5, 419 vd.
- Hirsch:** Anayasanın Özel Hukuk Kurallarına Etkileri, Türkiye Barolar Birliği Birinci Hukuk Kongresine sunulan Tebliğ, Ankara 1971.
- Honsell,** Römisches Recht, 4. Aufl, Berlin 1994.
- Honsell/Mayer-Maly/Selb,** Römisches Recht, 4. Aufl, Berlin 1987.

Hubmann: Das Persönlichkeitsrecht, zweite veränderte und erweiterte Auflage, Köln/ Graz 1967.

İçel: Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul 1985.

İmre: Gayrimümeyyizlerin Hakları Kullanma Ehliyetsizliği ve Bunun İstisnalarına İlişkin Meseleler, Prof. Dr. Tahsin Bekir Balta'ya Armağan, Ankara 1974, 335 vd. (Balta'ya Armağan olarak kısaltılmıştır).

İmre: Şahsiyet Haklarından Şahsın Özel Hayatının ve Gizliliklerinin Korunmasına İlişkin Meseleler, İHFD, c. 29, sayı 1-4, 145 vd. (İmre, İHFD, 29, sayı 1-4 olarak kısaltılmıştır).

İmre: İkametgâh Kavramı ve Buna İlişkin Meseleler, İstanbul Üniversitesi 50. Yıl Armağanı, Cumhuriyet Döneminde Hukuk, İstanbul 1973, 205 vd. (İmre, 50. Yıl olarak kısaltılmıştır).

İmre: Şahsiyetin Korunmasına İlişkin Genel Esaslar, Özellikle İsim Hakkı ve İsmi Korunması, Dr. R. Recai Seçkin'e Armağan, Ankara 1973, 797 (İmre, Seçkin'e Armağan olarak kısaltılmıştır).

İmre: Medeni Hukuka Giriş, Temel Kavramlar, Medeni Hukukun Başlangıç Hükmeleri ve Hakiki Şahıslar Hukuku, yenilenmiş ve genişletilmiş baskı, İstanbul 1980.

İşeri, Türk Medeni Kanununa Göre Vakıf, Ankara 1968.

Jäger: Der Vertrauensschutz im Verkehr mit handlungsunfähigen Personen, Zürich 1946.

Jaggi: Fragen des privatrechtlichen Schutzes der Persönlichkeit, ZSR 79/II,133a.

Karabağ Bulut: Medeni Kanunun 23. Maddesi Kapsamında Kişilik Hakkının Sözleşme Özgürlüğüne Etkisi, İstanbul, 2014.

Karahasan: Tazminat Davaları, yenilenmiş ve genişletilmiş baskı, İstanbul 1976.

Karayalçın, Ticaret Hukuku, II, Şirketler Hukuku, 2. Bası, Ankara 1973.

Karayalçın: Türk Hukukunda Şeref ve Haysiyetin Korunması, AHFD, c.XIX, sayı 1-4, 251 vd.

Keskin, Objektif Manevi Zarar Teorisi Açısından Manevi Tazminat, Ankara 2016

Kılıçoğlu: Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk, Ankara 1982.

Kılıçoğlu, Haysiyet ve Özel Yaşama Basın Yoluyla Saldırılarından Hukuksal Sorumluluk, Ankara 1982.

Kılıçoğlu, Tüzel Kişi Manevi Tazminat İsteyebilir mi? DHFD, Sayı 1, 292 vd.

Kocayusufpaşaoğlu, Miras Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1978.

Kocayusufpaşaoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul 1985.

Kocayusufpaşaoğlu, Kişilik Hakkını Koruyan Manevi Tazminat Davasına İlişkin Yeni Gelişmeler, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler, I. Sempozyum, 141 vd.

Kocayusufpaşaoğlu: Kişilik Haklarını Koruyan Manevi Tazminat Davasına İlişkin Yeni Gelişmeler, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler, I. Sempozyum, İstanbul 1980'den ayrı bası.

Kocayusufpaşaoğlu: Türk Hukukunda Transseksüeller Nüfus Kütüğündeki Cinsiyet Kaydının Düzeltilmesi Davası Açabilir mi? İstanbul 1986 (Cinsiyet değişikliği olarak kısaltılmıştır).

- Koziol/Welser:** Grundriss des bürgerlichen Rechts, I, Allgemeiner Teil, Sachenrecht, Familienrecht, 12. Auflage, Wien 2002.
- Kömürcüoğlu/Ergüney:** Şahıs, Aile ve Miras Hukuku, Ankara 1951.
- Köprülü,** Medeni Hukuk, Genel Prensipler, Kişinin Hukuku (Gerçek Kişiler-tüzel Kişiler), 2. Bası, İstanbul 1984.
- Kötz:** Deliktsrecht, Frankfurt a.M. 1976.
- Kuru:** Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 1975.
- Larenz:** Allgemeiner Teil des deutschen Bürgerlichen Rechts, ein Lehrbuch, 4. völlig neubearbeitete Auflage, München 1977.
- von Meiss:** Die persönliche Geheimsphäre und deren Schutz im prozessualen Verfahren, Diessenhoffen 1975.
- Meier-Hayoz/Forstmoser,** Schweizerisches Gesellschaftsrecht, 8. Aufl., Bern 1998.
- Merz:** Anfang und Ende der Persönlichkeit ZSR 76, 321 vd.
- Merz:** Der zivilrechtliche Schutz der Persönlichkeit gegen Ehrenverletzungen und verwandte Beeinträchtigungen durch die Presse, SJZ 67,65.
- Müller:** Die Grundrechte der Verfassung und der Persönlichkeitsschutz des Privatrechts, Bern 1964.
- Nägeli:** Bevormundung und beschränkte Handlungsfähigkeit im schweizerischen Recht, Bern 1905.
- Nart:** Ayırt Etme Gücünden Yoksun Kimselerin Hukuki Sorumluluğu, Ankara, 2014.
- Nomer:** Kişi Birliklerinde Genel Kurul Kararlarının Geçersizliğine İlişkin Temel Esaslar, İstanbul 2008.
- Oğuzman:** Medeni Hukuk Dersleri, Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar, gözden geçirilmiş 7. bası, İstanbul 1994.
- Oğuzman/Barlas,** Medeni Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar, 16. Bası, İstanbul 2010.
- Oğuzman:** İsviçre ve Türkiye’de Medeni Kanun ve Borçlar Kanununda Şahsiyetin Hukuka Aykırı Tecevüze Karşı Karınması, Özellikle Manevi Tazminat Davası Bakımından Yapılan Değişiklikler, Tandoğan’a Armağandan ayrı bası, Ankara 1990.
- Oğuzman/Dural,** Aile Hukuku, 2.bası İstanbul 2001.
- Oğuzman/Öz,** Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, c. 2, İstanbul 2020.
- Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir,** Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 15. Bası, İstanbul 2015.
- Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir,** Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 8. Baskı, İstanbul 2005.
- Oğuzman/Seliçi/Oktay,** Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 7. Baskı, İstanbul 2002.
- Oğuzman/Seliçi/Oktay,** Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 6. Baskı, İstanbul 1999.
- Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir,** Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 16. Bası, İstanbul 2018.

- Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler), 19. Bası, İstanbul 2020.
- Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, Eşya Hukuku, Gözden Geçirilmiş 12. Bası, İstanbul, 2018.
- Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir**, Eşya Hukuku, 19. Baskı, İstanbul 2016.
- Oğuzman**, Miras Hukuku, 6. Bası, İstanbul 1995.
- Okur/Bayraktar**: Doğum Kontrolünün Ortaya Koyduğu Hukukî Problemler ve Çözüm Yolları, İstanbul 1969.
- Olgaç**: İlmî ve Kazai İçtihatlarla Türk Kanunu Medenisi, İstanbul 1976.
- Oser/Schönenberger**: Kommentar zum schweizerischen Zivilgesetzbuch, V.Band Das Obligationenrecht, Zürich 1929.
- Öz**, Vakıf Senedinde Aksine Hüküm Bulunmasına Rağmen Vakıf Mallarının Değiştirilmesi, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, 753 vd.
- Özek**: Basın Hukuku, İstanbul 1978.
- Özsunay**: Gerçek Kişilerin Hukukî Durumu, genişletilmiş ve gözden geçirilmiş 4. bası, İstanbul 1979.
- Özsunay**, Medeni Hukukumuzda Tüzel Kişiler, İstanbul 1982.
- Öztan**: Aile Hukuku, Ankara 1983.
- Öztan**, Tüzel Kişiler, Ankara 1993.
- Öztan**, Medeni Hukuk Tüzel Kişilerinde Organ Kavramı Ve Organın Fiillerinden Doğan Sorumluluk, Ankara 1970.
- Özten**: Şahsın Hukuku, Hakiki Şahıslar, genişletilmiş 6.bası, Ankara 1994.
- Palandt**: Bürgerliches Gesetzbuch, bearbeitet von Danckelmann, Degenhart, Dietrichsen, Heinrichs, Heldrich, Keidel, Putzo, Thomas, 34. neubearbeitete Auflage, München 1975.
- Pedrazzini/Oberholzer**: Grundriss des Personenrechts, vierte überarbeitete und ergänzte Auflage, Bern 1993.
- Pedrazzini/Oberholzer**, Grundriss des Personenrechts, 4. Aufl., Bern 1993.
- Poroy/Tekinalp/Çamoğlu**, Ortaklıklar Ve Kooperatif Hukuku, Güncelleştirilmiş 12. Bası, İstanbul 2010.
- Postacıoğlu**: Medeni Usul Hukuku Dersleri, altıncı bası, İstanbul 1975.
- Ramm**: Einführung in das Privatrecht, Allgemeiner Teil des BGB, München 1969.
- Rehbinder**: Cevap Hakkına İlişkin İsviçre'deki Yeni Düzenlemeler (çev. Centel) İHFM c.LI, sayı 1-4, 529 vd.
- RGRK**: Kommentar, herausgegeben von Reichsgerichtsräten und Bundesrichtern, I. Band, 1. Allgemeiner Teil §§ 1-240, bearbeitet von Denecke, Kregel, Johannsen, Krüger- Neiland, Kuhn, 11. Auflage, Berlin 1959.
- Riemer**: Personenrecht des ZGB, Bern 1995.
- Riemer**, Berner Kommentar, Bd. I/3/1, Art. 52-59 ZGB, Bern 1993.
- Riemer**, Berner Kommentar, Bd. I/3/2, Art. 60/79 ZGB, 3. Aufl., Bern 1990.
- Riemer**, Berner Kommentar, I/3/3, Art. 80-89bis, ZGB, 3. Aufl., Bern 1975, 1981.

- Saymen:** Türk Medeni Hukuku, cilt II, Şahsın Hukuku, İstanbul 1948.
- Särbeck:** Beginn und Ende des Lebens als Rechtsbegriffe, Berlin- New York, 1974.
- Schuhmacher:** Die Presseäußerung als Verletzung der persönlichen Verhältnisse, Freiburg 1960.
- Schwarz:** Borçlar Hukuku Dersleri I. cilt (çev. Davran), İstanbul, 1948.
- Serdar:** Radyo ve Televizyon Yoluyla Kişilik Hakkının İhlali ve Kişiliğin Korunması, Ankara 1999.
- Serozan,** Tüzel Kişiler, Özellikle Dernekler ve Vakıflar, İstanbul 1994.
- Serozan,** Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler, MHAD, 1977, Sayı 14, s. 93 vd.
- Serozan:** Tazminat Hukukunda Yeni Eğilimler MHE, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler III, İstanbul 1980.
- Serozan:** Manevi Tazminat İstemine Değişik bir Yaklaşım, Tandoğan’a Armağan, Ankara 1990 (değişik yaklaşım olarak kısaltılmıştır).
- Serozan:** Manevi Tazminat İsteminin Mirasçılara İntikali, Postacıoğlu’na Armağan, İstanbul 1990 (İntikal olarak kısaltılmıştır).
- Siebert:** Şahsiyet Hakları ile İlgili Meseleler (çev. Öztan) AHFD,c. XXVI, sayı 1-2.
- Soergel/Siebert:** Bürgerliches Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, 9. Auflage, Stuttgart, 1959-1961.
- Specker:** Die Persönlichkeitsrechte mit besonderer Berücksichtigung des Rechts auf Ehre im schweizerischen Privatrecht, Aarau 1910.
- Staudinger:** Staudinger’s Kommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch und dem Einführungsgesetz, Allgemeiner Teil, 11. Auflage, bearbeitet von Brändl und Coing, Berlin 1957.
- Sungurbey,** Derneklerde Demokratik Düzen, Medeni Hukuk Eleştirileri, Cilt II, İstanbul 1970, s. 44 vd.
- Süss:** Geheimsphäre und moderne Technik, Festschrift für Heinrich Lehmann I, 1956.
- Şahlanan,** Sendikalar Hukuku, İstanbul 1995.
- Tandoğan:** Şahsiyetin Akit Dışı İhlallere Karşı Korunmasının İşleyiş Tarzı ve Basın Yoluyla Olan İhlallere Karşı Özel Hayatın Korunması, AHFD,c. XX, sayı 1 – 4, 1 vd.
- Tandoğan,** Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara 1981.
- Taşkın,** Tüzel Kişilerin Kişilik Haklarının Korunması, AHFD. 1991/1992, C. 42, Sayı 1-4, s. 201 vd.
- Tekinalp/Tekinalp,** Perdeyi Kaldırma Teorisi, Reha Poroy’a Armağan, İstanbul 1995, s. 387 vd.
- Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop,** Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Bası, İstanbul 1993.
- Tekinay:** Medeni Hukukun Genel Esasları ve Gerçek Kişiler Hukuku, gözden geçirilmiş ilaveli 6. bası, İstanbul 1992.

- Tekinay:** Aile Hukuku, 7. bası, İstanbul 1990 (Tekinay, Aile olarak kısaltılmıştır).
- Teziç,** Anayasa Hukuku, 2. Bası, İstanbul 1991.
- Torosl:** Organ Aktarması ve Cezai Sorumluluk, AHFD, c. XXXV, sayı 1-4, 91 vd.
- Trachsler:** Rechtliche Fragen bei der fotografischen Aufnahme, Zürich 1975.
- von Tuhr:** Der allgemeine Teil des Bürgerlichen Rechts, unveränderter Nachdruck der 1910 erschienenen Auflage, Berlin 1957.
- von Tuhr/Peter:** Allgemeiner Teil des schweizerischen Obligationenrechts, Band 1, Zürich 1974.
- Tuncay,** İşçi Sendikası Üyelikinin Kazanılması Ve Sona Ermesi, İstanbul 1975.
- Tunçomağ:** İkametgâh, İHFM, c. XXVI, sayı 1 – 4, 153 vd.
- Tuor/Schnyder:** Das schweizerische Zivilgesetzbuch, 9. Auflage, Zürich 1975.
- Tuor/Schnyder/Schmid:** Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 11. Aufl., Zürich 1995.
- Umur,** Roma Hukuku, İstanbul 1979.
- Ulusan,** Bir Derneğin Kişilik Haklarının Zedelenmesi İle İlgili 3 Haziran 1971 Tarihli İsviçre Federal Mahkemesi Kararı, Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1973, Sayı 10, s. 209 vd.
- Ülgen,** Ticaret Şirketlerinin Ehliyeti, Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 1283.
- Türk Medeni Kanunu,** Türk Medeni Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun ve Gerekçesi, Ankara 2002(Gerekçe olarak kısaltılmıştır).
- Vardar Hamamcıoğlu:** Medeni Hukukta Tasarruf İşlemi Kavramı, İstanbul, 2014.
- Velidedeoğlu:** Türk Medeni Hukuku, cilt I, cüz 2, Şahsın Hukuku, değiştirilmemiş 6. bası, İstanbul 1963.
- Vural:** Noterlikte Organ Nakli Konusunda Muvafakatname Tanzim Edilebilir mi? Türkiye Noterler Birliği Dergisi, 1977, sayı 12.
- Weber, Rolf H.,** Spr II/4, Juristische Personen, Basel 1998.
- Wespi:** Die Drittwirkung Freiheitsrechte, Zürich 1968.
- Wolf/Naujoks:** Anfang und Ende der Persönlichkeit des Menschen, Frankfurt a.M. 1955.
- Yazıcıoğlu/Atasoy:** Şahıs,Aile ve Miras Hukukuyla ilgili Yargıtay Tatbikatı, 1952 – 1970, Ankara 1970.
- Zevkliler:** Medeni Hukuku, Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, 3. bası, Ankara 1992.
- Zevkliler:** Tedavi Amaçlı Müdahaleler ile Kişilik Hakkına Saldırının Sınırları, DÜHFD, 1983, c.I, 35 vd (Tedavi olarak kısaltılmıştır).
- Zevkliler:** Medeni Kanunu ve Cinsiyet Kargaşası , TBBD, sayı 1 –2, 258 vd. Cinsiyet Kargaşası olarak kısaltılmıştır).
- Zevkliler/Acabey/Gökyayla,** Medeni Hukuk, Giriş ve Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, 6. Bası, Ankara 1999.